

Szakdolgozat

Bolyog Norbert

2024

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
Kommunikáció és média szak
Nappali munkarend

ZENEI SZUBKULTÚRÁK ÉS SZÍNTEREK NAPJAINKBAN. IDENTITÁS,
KÖZÖSSÉG ÉS DIGITALIZÁCIÓ. A HAGYOMÁNYOS ÉS AZ ONLINE
KÖZÖSSÉGEK ÖSSZEFONÓDÁSA.

Konzulens: Bancsik György

Készítette: Bolyog Norbert

Budapest, 2024

Tartalom

1. Bevezetés.....	1
1.1 A Szakdolgozat témája	1
1.2 A Szakdolgozat felépítése	1
2. Irodalmi felvezetés/ kutatás.....	1
2.1 A szubkultúra és kutatások	1
2.2 Színtér fogalma, mint új megközelítés	4
2.3 Színtér formák és méretei	5
2.4 A valóvilágon túl	7
2.5 Az online lét.....	9
3. Zenehallgatási szokások, tárolás, megosztás és ennek változása.....	11
3.1 Tárolás és megosztás	11
3.2 Szortírozás	13
3.3 A Streaming platformok	14
3.4 A zene mindenkié és mindenhol.....	14
4. Módszertan	16
4.1 Az interjúalanyok bemutatása	16
4.2 Az interjúk strukturált elemzésének módszertana	18
4.3 Eredmények	19
4.4 Az online jelenlét és kihívásai	22
4.5 Átfogó különbségek és hasonlóságok.....	23
5. Következtetések	24
6. Irodalomjegyzék.....	29
6.1 Mellékletek	30

1. Bevezetés

1.1 A Szakdolgozat témája

Két fő okból választottam ezt a témát. Először is ez a kreativitás iránti szeretetem és az, hogy mindig is vonzott a művészet. A kreativitás számomra nem csupán tevékenység, hanem az önkifejezés és a világgal való kapcsolat egy formája. Az elmúlt években különösen közel kerültem a zenéhez. A zenélés nemcsak kreatív hobbi, hanem olyan folyamat is, amelyben az érzelmek és gondolatok hangokká alakulnak. A második ok, amiért ezt a témát választottam, az összetartozás kérdése, ami mindig is foglalkoztatott. Sokat gondolkodtam azon, hogyan alakulnak ki kisebb közösségek egy nagyobb közösségen belül. Mi készteti az embereket arra, hogy csoportot válasszanak, és hogyan alakulnak ki azok a szoros kapcsolatok egy közösségben? Dolgozatomban pedig e két okot összefonva arra keresek választ, hogy napjainkban, hogy vannak fent különböző szubkultúrák, egymás között, más színterek között, és hogyan hat rájuk az internet világa.

1.2 A Szakdolgozat felépítése

Dolgozatom témájának pontos megértéséhez első lépésként a szubkultúráról és a zenehallgatási szokásokról szóló könyveket, cikkeket kerestem. Céлом az volt, hogy teljes képet kapjak a téma elméleti háttéréről, és ezáltal megfelelő alapot teremtsék kutatásomhoz. Az összegyűjtött irodalom segített megérteni a szubkultúrák és a zenehallgatás kapcsolatát, valamint a témámhoz kapcsolódó releváns szempontokat. Az elméleti keret megismerése után egy olyan kérdéssort dolgoztam ki, amely az interjúk során használt kutatási eszközként szolgált. Gondosan válogattam ki az interjúalanyokat, hogy a válaszok a legjobban tükrözzék a szubkultúrák sajátosságait és a zenehallgatási szokásokat. Az interjúk során nyert adatokat összevettem a szakirodalmi információkkal, majd ezeket elemeztem és következtetéseket vontam le. Ezért dolgozatom felépítése a következő. Először egy elméleti keretet mutatok be, amely a szubkultúrák és a zenehallgatási szokások alapjait tárgyalja. Ezt követően részletesen ismertetem az interjúkat, az alkalmazott módszertant. Végül az eredmények elemzésével és a szakirodalommal való összevetésével olyan következtetéseket vonok le, amelyek választ adnak a kutatási kérdésekre.

2. Irodalmi felvezetés/ kutatás

2.1 A szubkultúra és kutatások

A társadalomtudományokkal foglalkozó kutatások régóta vizsgálják a szubkultúra fogalmát, amelynek köszönhetően többféle megfogalmazás is született rá. Magát a fogalmat

különböző értelmezésekben használják, sok esetben többféle kontextusban is, jelentése különböző tudományágakban és elméletekben eltérhet. Ilyen például a részkultúra, az alárendelt kultúra, és a speciális csoportok kultúrája. A szubkultúra egy adott társadalmon belüli kisebb csoportokra vonatkozik, amelyek egyedi értékrendszerrel, viselkedési normákkal és szokásokkal rendelkeznek, általában elkülönülve a társadalom többségi kultúrájától. Számos csoport ebbe a kategóriába tartozhat, például alcsoportok, fogyasztói közösségek, etnikai és szexuális kisebbségek, szakmai csoportok és különleges helyzetben lévő személyek. Emellett a szubkultúra fogalma a modern társadalom más jelenségeivel is kapcsolatba hozható, ideértve az alternatív életmódcsoportokat, a rajongói kultúrákat vagy az úgynevezett „színtereket”, amelyek egy speciális társadalmi teret képviselnek, ahol az emberek saját érdeklődésük alapján találkoznak. Az új jelenségek között megjelenő szubkultúra elemzésére más kifejezéseket is használnak, mint a bandakultúra, az ifjúsági kultúra vagy a neo-törzsek.

A szubkultúrák iránti érdeklődés és kutatás továbbra is releváns a társadalomtudományokban, mivel ezek a csoportok a társadalmi és kulturális sokszínűséget tükrözik. E tekintetben a szubkulturális tanulmányok továbbra is aktívak, mint különálló tudományos terület, amely fontos szociológiai és kulturális betekintést nyújt a társadalmak működésébe. Ahogy Redhead (1997) és Thornton (1995) megállapította, a szubkultúrák tanulmányozása kulcsszerepet játszik a társadalmi dinamika vizsgálatában. A szubkultúrák iránti érdeklődés nemcsak elméleti, hanem gyakorlati is, hiszen segít megérteni a társadalomban végbemenő változásokat, új trendeket. Rácz József (1990), a jeles magyar szociológus a szubkultúra-elméletek különféle megközelítéseit és módszereit alkalmazta munkásságában, és a szubkultúra-kutatás három fő hullámáról beszélt, amelyek egymásra épültek, és elvezettek a mai szubkultúra-kutatáshoz.

- Az első hullám az úgynevezett klasszikus megközelítéssel kezdődött, amely az 1950-es években érte el csúcspontját, és elsősorban az Egyesült Államok társadalmára irányult. Az akkori amerikai társadalomban a szubkultúrák elsősorban a fiatalok lázadó viselkedését és a társadalmi normáktól való eltérés különböző formáit kutatták.
- A második hullám az 1970-es évek Angliájára tehető, amely új irányokat hozott a szubkultúra-kutatásban, hangsúlyozva a társadalmi rétegek közötti különbségeket. Ez az időszak különösen gyümölcsöző volt a szubkultúra-kutatásban, hiszen ekkor kerültek előtérbe az olyan brit szubkultúrák, mint a punkok, skinheadek és modok.

- A harmadik hullám a posztmodern irány felé mutatott, és az ifjúsági szubkultúrák vizsgálatára összpontosított. Ebben a hullámban a szubkultúrák már nem egyszerűen társadalmi rétegekre oszlottak, hanem figyelembe vették a globális kultúra és a média hatását is, amelyek jelentős szerepet játszottak a fiatalok identitásának és szubkulturális hovatartozásának kialakításában.

Ezt követően, a digitális korszak beköszöntével további lehetőségek nyíltak a szubkultúrák vizsgálatában, amelyet már szinte negyedik hullámnak is nevezhetők. Az internet és a közösségi média révén új típusú szubkulturális csoportok alakultak ki, amelyek gyakran a virtuális térben léteznek, és különböző digitális platformokon keresztül fejezik ki magukat. A szubkultúrák jelentős szerepet játszanak a társadalmi és kulturális dinamika megértésében, és folyamatosan új távlatokat nyitnak a szociológiai kutatások előtt. A szubkultúra-elemzés nemcsak a társadalom egy részét tükrözi, hanem lehetőséget ad a kutatóknak a társadalmi normák, értékek, hatalom és identitás kérdéseinek feltárására.

A szubkultúra fogalmának újabb értelmezései és kritikája. A zenei szubkultúrák világában a különböző hangzások és stílusok határokon átívelő kapcsolataiból olyan fogalmak születtek, amelyek szélesebb keretet adnak a közösségek megértéséhez. A „szintér” fogalma, amelyet Will Straw (1991) vezetett be a kultúratudományban, éppen egy ilyen fogalom: dinamikusabb és szabadabb megközelítést kínál a hagyományos szubkultúra-fogalomhoz, különösen a zenei preferenciák és életstílusok köré szerveződő közösségek számára. Az elektronikus zene világa, a különféle DJ-kultúrák és a fesztiválorientált közösségek, mint például a psytrance, mind jól illeszkednek ebbe az új értelmezési keretbe, mivel ezek a közösségek gyakran nem szokványos módon szerveződnek, és a klasszikus szubkultúra keretei nem mindig elegendők a leírásukhoz.

Tracy Greener és Robert Hollands (2008) megkérdőjelezte a szubkultúra fogalmának új értelmezésének legitimitását a posztszubkulturális fogalmi kereteken belül. Kritikájuk egyik alanya a globális virtuális psytrance közösség, amely aligha fér bele a szubkultúra hagyományos definíciójába, hiszen a közösség határai homályosak, tagjai pedig nem rendelkeznek szigorú határokkal körülhatárolható struktúrával. A psytrance közösség tagjai különböző nemzetekből és társadalmi csoportokból származnak, és nincs egyetlen, egyértelműen meghatározott központjuk, amely köré szerveződnek. A közösség nem rendelkezik a hagyományos szubkultúrákra jellemző zártsággal, hanem egy nyitottabb, folyamatosan változó és fejlődő nemzetközi közösség képét mutatja be. Greener és Hollands (2008) szerint azonban a psytrance közösség nem igazán fér bele a posztmodern szubkultúra

koncepciójának keretei közé, amely a közösségek és a fluid identitások átmeneti jellegét hangsúlyozza. A psytrance közösség egy viszonylag stabil és szorosan összetartozó közösség, amelyet olyan közös értékek, ideológiák és attitűdök kötnek össze, amelyek ellenállnak a gyors változásoknak és a gyorsan változó identitásoknak. Ez a stabilitás és a hosszú távú elkötelezettség ellentétben áll a posztmodern szubkultúrákra jellemző rövid élekciklussal és gyorsan változó struktúrákkal. Greener és Hollands (2008) azt is megjegyzi, hogy a psytrance közösség inkább egy kulturális alapon szerveződő "rugalmas" közösség, amely túlmutat a hagyományos és posztmodern szubkultúra-koncepciókon, ezért megértéséhez új megközelítésekre van szükség.

2.2 Szintér fogalma, mint új megközelítés

A szintérfogalom lehetőséget ad arra, hogy rugalmasabb keretek között tekintsük azokat a közösségeket, amelyek nem illeszkednek a hagyományos szubkultúra-koncepciókhoz. Will Straw (1991) azért vezette be ezt az értelmezést, hogy le tudja írni azokat a közösségeket, amelyek dinamikusabb szerveződési formákat követnek, és nem határozhatók meg szigorú szubkulturális kategóriák alapján. A szintér fogalma rugalmasabb, változatos hálózati struktúrát kínál, amelyen belül a zenei preferenciák, stílusok és kulturális gyakorlatok szabadabban fejlődhetnek. Azok, akik e keretek között találkoznak, gyakran nem tartoznak ugyanahhoz a társadalmi osztályhoz, nemzethez, élethelyzethez, nincs szükségük merev struktúrára az egymásra találáshoz.

A szintér koncepció támogatói, mint például Bennett és Peterson (2004), úgy vélik, hogy ez a megközelítés jobban megfelel a modern zenei közösségeknek, mert nem támaszt olyan elvárásokat, mint például a zenei ízlés és a társadalmi osztálypozíció közötti szoros kapcsolat. A szintér lehetővé teszi, hogy a különböző zenei ízlés köré szerveződő közösségek szabadon alakuljanak, sőt lazább kapcsolatokat is kialakítsanak, ha nincs szükség a közösség tagjai közötti szoros, hosszú távú kapcsolatokra. Ez a rugalmasabb megközelítés a hagyományos értelemben vett szubkultúráknál kevésbé összefüggő közösségeket is magában foglal, és lehetővé teszi a zenei preferenciák és kulturális gyakorlatok sokféleségének egyszerűbb integrálását egy átfogó értelmezési keretbe.

A szintér előnye a szubkultúra koncepcióval szemben, hogy nem kizárólag a közösség aktív, látható tagjaira koncentrál. Olyan tagok is helyet kapnak, akik kevésbé látható módon kötődnek a közösséghez, például olyanok, akik ritkán járnak koncertre, de otthon is rendszeresen hallgatnak a szintérhez kapcsolódó zenét, vagy online követik a közösségi eseményeket. Ilyen módon a szintér fogalma új, tágabb perspektívát ad, amely magában foglalja

a közösség minden tagját, legyen szó DJ-ről, zenekarról, szervezőről, kiadóról, kritikusról vagy akár a zenei megnyilvánulást támogató alkalmi résztvevőről. A fogalom másik előnye, hogy a közösségszervezés rugalmas kapcsolatrendszerére fókuszál, amely lehetővé teszi e közösségek hálózatán belüli kapcsolatok és szerepek folyamatos átalakítását. A "szubkultúra" kifejezést maguk a közösségek gyakran nem használják, mivel lekicsinyítő értelemmel is társulhat, különösen, ha "másodlagos" vagy "alternatív" kultúraként említik. Másrészt a szintér természetesebb a közösségek tagjai számára, hiszen nem stigmatizálja, nem helyezi a társadalom perifériájára. Azáltal, hogy elősegíti az arénakoncepció elfogadását, közelebb hozza egymáshoz a tudományos és a mindennapi diskurzust, hasznos és alkalmazható értelmezési keretet kínálva mind a kutatók, mind a közösség tagjai számára. A modern közösségek esetében a fogalom egy sokkal rugalmasabb, szabadabb, közösségi alapú értelmezési keretet biztosít, amely nem támaszt merev elvárásokat a közösség tagjaival szemben.

2.3 Szintér formák és méretei

A Bennett és Peterson (2004) által összeállított gyűjtemény átfogó célja a különböző szinterek jelentéseinek és funkcióinak rendszerezése. A kötet felépítése pontosan tükrözi a szerkesztők által javasolt szintér-kategóriákat, ezáltal segíti az olvasót abban, hogy világosan megértse a szinterek sokféleségét. A kötet első része a lokális szinterekre fókuszál, ezt követik a transzlokális szinterekről szóló tanulmányok, végül a virtuális szinterek. A szinterek között haladva betekintést nyerhetünk abba, hogy ezek a különböző formák hogyan viszonyulnak egymáshoz, és milyen metszéspontok, kölcsönhatások jellemzik őket.

- A lokális szintér fogalma könnyen elképzelhető, mivel egy adott földrajzi helyhez kötődő közösségeket foglal magába. Az ilyen szinterek általában egy adott városban vagy területen alakulnak ki, ahol a közös érdekek és a földrajzi közelség döntő szerepet játszik a szintér összetartozásában. Ezek a közösségek olyan zenei vagy kulturális irányzatokat és mozgalmakat hoznak létre, amelyek mélyen kapcsolódnak a helyi kulturális identitáshoz. Ilyen például Liverpool zenei szcénája, amely a 60-as években a Beatles körül alakult ki, vagy a szintén a városhoz kötődő Canterbury Sound néven ismert progresszív zenei mozgalom. Az ilyen lokális szinterek esetében a hely sajátos történelmi és társadalmi körülményei határozzák meg a helyszín identitását, és a közösség tagjai erre a közös kulturális háttérre épülnek.
- A transzlokális szinterek a közösség sokkal összetettebb formái, amelyek több különböző helyet kötnek össze, és nem korlátozódnak egy adott földrajzi

helyre. Ezeket a színtereket a közös értékek, hagyományok és szabályok határozzák meg, amelyek túlmutatnak a földrajzi határokon. Ilyenek például a gótikus vagy globális extrém metal színterek, amelyek különböző országokban, kontinenseken léteznek, de együtt alkotnak egy közös kulturális teret. A transzlokális színterek sajátossága, hogy a résztvevők közös vonások alapján kapcsolódnak egymáshoz, ami lehet közös zenei stílus, divat vagy ideológiai háttér. Ezeken a közös szálakon keresztül olyan kulturális hálózat alakul ki, amely átlép a helyi határokon, így egyfajta nemzetközi érintkezési pont jön létre a színtér résztvevői között, amely egyesíti az egyes helyi közösségeket.

- A virtuális színterek az internet és a digitális technológia megjelenésével váltak igazán jelentőssé, mivel ezek a közösségek már nem igényelnek valódi térbeli kapcsolatot. A virtuális színterek olyan közösségeknek tekinthetők, amelyek kizárólag online térben léteznek, például rajongóknak szóló webfanzone-ok, fórumok vagy különféle közösségi platformokon működő csoportok formájában. A virtuális színterek különösen fontosak a globális összeköttetés és a decentralizált társadalmi struktúrák szempontjából, mivel lehetővé teszik az emberek számára, hogy a világ bármely pontjáról csatlakozzanak egy adott közösséghez. Az ilyen színterek fontos jellemzője, hogy a résztvevők személyes jelenlét nélkül, csak digitális interakciókon keresztül lépnek kapcsolatba egymással, így nincs szükség fizikai térre, ami korábban a közösségszervezés fő elve volt.

Bennett és Peterson (2004) nem az arénák átfogó tipológiájának létrehozására törekedett, hanem azt hangsúlyozták, hogy ezek a kategóriák gyakran átfedik egymást, és a színterek összefügghetnek. Ezért az egyes típusok közötti határok nem mindig egyértelműek, és ezek az átfedések lehetőséget adnak a színtér különböző formái közötti párbeszéd kialakítására. Tófalvy Tamás (2017) szerint e a három színtértípus olyan elemzési keretet ad, amely lehetővé teszi, hogy a színterek fogalmát műfaji szempontból is tovább vizsgáljuk. Tófalvy (2017) azt is megjegyzi, hogy a jelenet fogalma nem csupán egy földrajzi helyhez vagy közösséghez kapcsolódik, hanem kulturális preferenciarendszereken keresztül is meghatározható.

Egy adott példával élve, vegyük a „budapesti színteret”, ami nyilvánvalóan lokális környezet. A budapesti színtér azonban ennél sokkal összetettebb, hiszen nemcsak egy adott

helyhez vagy közösséghez kötődik, hanem különböző zenei stílusokat, művészeti mozgalmakat, valamint Budapest városához kötődő társadalmi kezdeményezéseket is magában foglal. A budapesti színtér alatt egy sokkal szélesebb kulturális hálózatot értünk, amelyben különféle szubkultúrák, műfaji közösségek és társadalmi csoportok kapcsolódnak össze. Például a budapesti jazz-, rock- vagy akár elektronikus zenei színterek különböző közösségeket ölel fel, de összességében mind a "budapesti színtér" része. Ennek egyik sajátossága, hogy a műfajon túl lokális és transzlokális jellege is van. Budapest városa egyrészt meghatározza a színtér lokális vonását, másrészt a különböző műfaji közösségek a világ zenei kultúráihoz is kötődnek. Ennek eredményeként Budapest olyan metszéspontot alkot, ahol a helyi és nemzetközi hatások találkoznak, és kölcsönösen formálják egymást. A „műfaji jelenet” fogalma megkönnyíti annak megértését, hogy milyen zenei vagy kulturális preferenciák határozzák meg az egyes közösségek belső összetartozását.

Fontos megjegyezni, hogy a budapesti színtér nem statikus, hanem folyamatosan változik és fejlődik. Új kezdeményezések, művészeti csoportok, zenei mozgalmak jelennek meg, míg mások eltűnnek vagy átalakulnak az idő múlásával. Ez a dinamizmus olyan kulturális hálózatot hoz létre, amely Budapest egész társadalmi és kulturális életét befolyásolja. A budapesti színtér tehát nem csupán egy földrajzi helyen létező közösség, hanem egy folyamatosan fejlődő társadalmi és kulturális tér, amely idővel új jelentésekkel gazdagodik.

Bennett és Peterson (2004) által javasolt színtér-típológia lehetőséget ad a kulturális közösségek különböző formáinak és kapcsolataik jobb megértésére.

2.4 A valóvilágon túl

Bár az online kommunikáció valóban elősegíti a gyors és széles körű információáramlást, különösen a különböző színtereken lévő résztvevők között, nem mindig helyénvaló az online platformokat önálló színtereknek tekinteni. Számos zenei közösség és műfaj kapott új lendületet az internet adta lehetőségeknek köszönhetően, de ezek a közösségek nagyrészt offline gyökerekkel rendelkeznek. Az online létrejövő közösségek gyakran olyan stílusok vagy műfajok köré szerveződnek, amelyek eredetileg az offline világból származnak. Az ilyen műfajok esetében a megosztott preferenciák rendszere tartja össze az online közösséget, de ezek az értékek és szokások gyakran az interneten kívüli terekben jelennek meg és fejeződnek ki. Ez azt jelenti, hogy az online közösségek csak részei egy nagyobb, összetettebb hálózatnak, amely helyi és globális szempontokat is magában foglal. Az online jelenlét inkább az offline világ eseményeinek kiterjesztése vagy tükröződése. Például a digitális világban is megtalálható olyan zenei stílus, mint a punk vagy a heavy metal, amelyek

közösségei eredetileg városokban, klubokban, helyi fesztiválokban szerveződtek, de gyökereik még mindig az offline közösség életéhez kötődnek. Ebben az értelemben az online tér új, plusz dimenziót ad a színtérhez, melynek célja az offline élmények, koncertek, találkozók és társasági események kiegészítése és támogatása. Az olyan online platformok, mint a fórumok, közösségi média csoportok és streaming szolgáltatások lehetőséget adnak a rajongóknak találkozni, beszélgetni, megosztani tapasztalataikat vagy akár zenét is megosztani. Ezek a kölcsönhatások nagymértékben megkönnyítik a globális kapcsolódást, lehetőséget adva a résztvevőknek, hogy különböző kultúrákból és helyekről származó emberekkel érintkezzenek, akiket ugyanaz a zenei vagy művészeti mozgalom érdekel. Éppen ellenkezőleg, a virtuális közösségek még mindig szorosan kapcsolódnak az offline világ eseményeihez, például koncertekhez, fesztiválokhoz vagy más zenei eseményekhez. Az offline események, például a nyilvános találkozók vagy a klubestek továbbra is kulcsszerepet játszanak a közösségek erősítésében és a résztvevők közötti szorosabb kapcsolatok kialakításában. Így az online platformok nem önálló entitásként léteznek, hanem szervesen kapcsolódnak egy szélesebb és összetettebb hálózathoz, amely összeköti az online és offline világot.

Ennek a kettős online-offline kapcsolatrendszernek az egyik jelentős tulajdonsága az, hogy folyamatosan átalakul. Ahogy egyes közösségek egyre nagyobb elismerést kapnak az interneten, a közösségek szerkezete és belső dinamikája is megváltozik. Például az internet-hozzáféréssel rendelkezők beáramlása olyan korábban zárt közösségeket nyithat meg, amelyek hagyományosan lokálisak voltak, és csak egy szűkebb, városi vagy regionális közönség számára léteztek. Az ilyen nyilvánosság gyakran kulturális változással jár. A kezdetben zárt közösségek globalizálódása, a résztvevők számának növekedése és az online tér által hozott új résztvevők, új nézőpontok megjelenése gyakran konfliktusokhoz vezethet. Ezek az átalakulások kihívás elé állítják a közösség hagyományos értékeit, szokásait és kommunikációs módjait. Az online kommunikációs platformok elterjedése nemcsak az elérhetőséget változtatja meg, hanem a közösségek önmeghatározását is. Az internetes felületeken megszerzett új kapcsolatok lehetőséget adnak a résztvevőknek más kultúrákkal való megismerkedésre, így a zenei vagy művészeti területek új elemekkel gazdagodhatnak. Ez azonban azt is jelenti, hogy az eredeti offline közösség identitása megváltoztatható. Az Internet által teremtett nyitottság egyre inkább elmoshatja a határokat a helyi és a globális közösségek között.

A virtuális térben mindenki egy adott közösség része lehet, földrajzi elhelyezkedésétől függetlenül, ami hozzájárul a kulturális sokszínűség növekedéséhez, de a hagyományos helyi identitások felbomlásához is vezethet.

Bár az online platformok és az offline közösségek egyre inkább összefonódnak, fontos megjegyezni a két terület közötti különbségeket. Az offline közösségi élet az online tér által kínált könnyebb kommunikációs lehetőségek mellett továbbra is szerepet játszik a kapcsolatok elmélyítésében, az erősebb kötődések kialakításában, az adott közösség kulturális identitásának megőrzésében. Az online közösségek egyre inkább könnyebb hozzáférést, gyorsabb információáramlást és szélesebb közönség elérését biztosítják, de soha nem pótolhatják teljes mértékben az offline találkozók során fellépő közösségi élményt és mélyebb kapcsolatokat. Így a zenei és művészeti közösségek egyszerre léteznek online és offline egyaránt, és ez a kettősség, ez az egyidejűség az, ami dinamikus, többdimenziós arénahálózatot hoz létre, amely lehetővé teszi a közösségek számára, hogy folyamatosan megújuljanak, új kapcsolatok és élmények révén gazdagodjanak.

2.5 Az online lét

A műfaji színterek összefonása online eszközökkel és mobilkommunikációval mára a színterek üzemeltetésének és karbantartásának alapvető részévé vált. Az online kommunikáció már nem korlátozódik az idegenekkel való interakcióra, hanem az offline barátságok és közösségek erősítését is szolgálja, valamint segít új kapcsolatok kialakításában. Az online tér lehetővé teszi, hogy a hasonló érdeklődésű emberek virtuálisan összegyűljenek, megosszák gondolataikat és tapasztalataikat, és ezáltal közelebb kerüljenek egymáshoz. Ez a fajta digitális interakció különösen fontos a műfaji jelenetekben, mivel ezekben a közösségekben az emberek gyakran szenvedélyesen megvitatják kedvenc művészeit, stílusaikát és műveiket. Az online kommunikáció sebessége és hatékonysága életre kelti a műfaji színtereket, és lehetővé teszi a közösség tagjainak, hogy rendszeresen és aktívan részt vegyenek a diskurzusban, fizikai jelenlét nélkül.

A Budapest Rock and Roll Szervezet (BPRNR) remek példa arra, hogy egy színtér hogyan tud globálissá válni az online téren keresztül, miközben megtartja helyi gyökereit. A BPRNR egy budapesti székhelyű, extrém gitárzenére specializálódott szervezet, amely nyugodt környezetben hozza össze a város zenekarait és rajongóit. Az színtér sajátossága, hogy a helyi közönségnek szóló koncerteknek, rendezvényeknek ad otthont, melyek helyszínei budapesti klubok, szórakozóhelyek és fesztiválok. Ezekkel a helyi tevékenységekkel a BPRNR fenntartja a budapesti földalatti környezethez kötődő helyi identitást. Ennek a közösségnek ugyanakkor nemcsak lokális, hanem globális műfaji kapcsolatai is vannak, hiszen része az extrém gitárzenei színterek nemzetközi hálózatának. Az online jelenlét lehetővé teszi a budapesti színtér tagjai számára, hogy kapcsolatba kerüljenek a globális közönséggel, találkozhatnak más országok

zenekaraival, és inspirációt merítsenek a nemzetközi színterekből. A BPRNR online kommunikációs eszközei, például a weboldaluk és a közösségi média csatornáik kulcsszerepet játszanak a színtérben, mivel információkat terjesztenek a koncertekről, az új megjelenésekről és a zenekar híreiről. Így az online tér olyan platform, amely a társadalmi információk áramlásának fő médiuma. Az online felületeken a nézők nem csak a híreket követhetik, hanem közvetlenül is kommunikálhatnak egymással, megoszthatják véleményüket, vagy akár konkrét csoportokról, műfajokról is beszélgethetnek. Így az internet lehetőséget biztosít a rajongóknak és a zenészeknek egyaránt, hogy állandó és aktív részesei legyenek a közösségnek, és ezáltal hozzájáruljanak a műfaji színtér kialakulásához, fejlődéséhez.

Az online kommunikációs platformok használata forradalmasította a zenei színterek működését, különösen a hirtelen változó műfajok esetében, ahol kritikus a gyors információáramlás. Az online tér lehetőséget ad arra, hogy a közösségek közvetlenül kommunikáljanak egymással, függetlenül attól, hogy tagjaik a világban hol találhatóak. A globális kapcsolódás a közösségi interakció új formáit teremtette meg: a zenerajongóknak és alkotóknak többé nem kell személyesen jelen lenniük, hogy megosszák véleményüket és tapasztalataikat. A közösségi média, a streaming platformok és a fórumok a zenei közösségek mindennapi életének szerves részévé váltak, és lehetővé tették a zenei színterek folyamatos fejlődését és formálódását. Az internet a közösségteremtés és -fenntartás új formáját kínálja, amelyben a fizikai távolság már nem akadályozza meg a közös érdekek és szenvedélyek kifejezését.

Az elmúlt években az online és offline színterek közötti határvonal egyre inkább elmosódott. Az online fórumoknak, közösségi média platformoknak, digitális zenei streaming szolgáltatásoknak és az online eseményeknek köszönhetően az online tér a zenei közösségek mindennapi életének szerves részévé vált. A digitális jelenlét nemcsak a kapcsolattartás és az információmegosztás eszköze, hanem egy olyan tér is, amely központi szerepet játszik a közösségi identitás és kohézió fenntartásában. Az online platformok nem csupán virtuális találkozóhelyek, hanem olyan kommunikációs terek, amelyek közelebb hozzák egymáshoz a zenei közösségeket, lehetőséget biztosítanak új tagok vonzására, és új módokat kínálnak a közösségi identitás megtapasztalására. Az online kommunikáció új formái, mint például a közösségi médiában közzétett bejegyzések, blogok, élő közvetítések vagy zenei ismertető, lehetővé teszik a zenei közösségek számára, hogy saját médiateret hozzanak létre, amelyben szabadon alakíthatják a színterük megjelenését és kapcsolatba léphetnek közönségükkel. Az ilyen kommunikációs formák új dimenziókat hoznak a műfaji jelenetek életébe, hiszen

segítségükkel a közösség tagjai aktívabban részt vehetnek a diskurzusban, kifejezhetik hangjukat, új nézőpontokkal ismerkedhetnek meg. Az online tér tehát nem csupán kiegészítő eszköz, hanem alapvetően formálja és átalakítja a műfaji színterek identitását.

A színtér "virtuális" és "valós" dinamikájának összjátéka egyértelművé teszi, hogy az internet már nem csupán egy különálló, független világ, hanem a zenei közösségek mindennapi életének szerves része. A zenei színterek tagjai egyre gyakrabban lépik át az online és offline világ közötti határokat, és ezt a kapcsolódási lehetőséget új elköteleződési lehetőségek megteremtésére használják fel. A globális online zenei közösségek megjelenése lehetővé teszi, hogy a helyi közösségek egy szélesebb kulturális hálózat részévé váljanak, amely nemzetközi kapcsolatokat is kínál. Ezáltal a műfaji színtér közösségek dinamikus és sokrétű kapcsolatrendszeret alkotnak, lehetőséget adva az állandó megújulásra, kulturális gazdagodásra.

Az online lét olyanfajta eszközöket ad a műfaji színtereknek, amelyek nemcsak az információ- és társadalmi tapasztalatcserét segítik elő, hanem a globális kapcsolatok kialakítását is segítik. Az online tér katalizátorként működik, amely lehetővé teszi a műfaji jelenetek gyorsabb és szélesebb körű fejlődését és frissítését. Ily módon az internet egyszerre szolgálja a közösségek egyediségének megőrzését és összetartozásának fenntartását, valamint elősegíti a nyitottságot a globális kulturális közösségek felé.

3. Zenehallgatási szokások, tárolás, megosztás és ennek változása

3.1 Tárolás és megosztás

A közösségi média nem váltotta fel a „statikus” internet korszakát; Az átállás folyamatos és fokozatos volt, melynek során a digitális világ egyre több új lehetőséget nyitott meg a felhasználók előtt. Ennek a fokozatos átalakulásnak az eredménye az interneten elérhető zene és az online zenehallgatással létrejövő zenei közösségek fejlődése is. Ha ennek a folyamatnak az egyik meghatározó elemét nézzük, akkor kétségtelenül az mp3 formátum, amely lehetővé tette a digitális zene széleskörű és gyors elterjedését, megváltoztatta a zenei színterek működését, és azóta is kulcsszerepet játszik. Az mp3 formátum elterjedése jelentősen megkönnyítette az emberek számára, hogy szinte bárhol és bármikor hozzáférjenek a zenéhez. Ellentétben a korábbi zenékkal, amelyeket fizikai adathordozón terjesztettek, az mp3 fájlok könnyen terjeszthetők és letölthetők, forradalmasítva a zenei piacot és a zenehallgatási szokásokat. Sean Ebare (2008) szerint a digitális formátumban elérhető zene elterjedése különösen azoknál a műfajoknál volt érdekes, ahol korábban szigorúan megosztották a határt fogyasztó és producer között. Az mp3 fájloknak köszönhetően a hallgatók már nem egyszerűen passzív zenefogyasztók voltak, hanem aktív szerepet játszhattak a tartalmak újra terjesztésében

és újra értelmezésében, sőt új művek létrehozásában is. Ez a jelenség a zenei szubkultúrák új korszakát nyitotta meg, amelyben a felhasználók kreatívan és aktívan részt vettek a zene világában.

A fájlcsereelő hálózatok megjelenése nagyban hozzájárult az online zenei közösségek fejlődéséhez. Ezek a hálózatok lehetővé tették a zene gyors és egyszerű megosztását, így a műfajok és előadók széles skálája elérhetőbbé vált az emberek számára. A fájlmegosztás során a szubkultúrák elsősorban az információmegosztás és a bizalmi kapcsolatok köre szerveződtek, ami az egyes tagok közötti szorosabb és mélyebb interakciók közösségeit eredményezi. Ezek a hálózatok értelmezői közösségként működtek, ahol a közösség összetartó erői a közös érdekek és a kölcsönös bizalom volt.

Az mp3 formátum elterjedése és a fájlcsereelő hálózatok fejlődése olyan új lehetőségeket teremtett, amelyek nemcsak technológiai, hanem mélyreható társadalmi és kulturális következményekkel is jártak. Ahogy a zene egyre szélesebb körben és szabadabban elérhetővé vált, a fogyasztás és az előállítás módja is megváltozott. Az emberek már nem csak a nagy kiadók által terjesztett "hivatalos" zenéhez fértek hozzá, hanem az underground, kísérletező és független művek széles skálájához is. Ez az új helyzet lehetővé tette új szubkultúrák és közösségek létrejöttét az interneten, ahol a tagok megválasztották, milyen zenét hallgatnak, osztanak meg és támogatnak. Így az mp3 fájlok elterjedése nemcsak a zeneipar szerkezetét változtatta meg, hanem alapjaiban változtatta meg a zenei élmények és identitások kialakulását is. A digitális forradalomnak köszönhetően a zene már nem csak egy megvásárolt vagy birtokolt termék, hanem egy közösségi élmény, amelyet megosztanak, újra értelmeznek, és az egyéni és társadalmi kapcsolatokon keresztül folyamatosan új jelentésekkel gazdagodnak. Az online térben a zenehallgatás olyan kommunikációs formává vált, ahol maga a zene volt az üzenet, és az emberek a zenén keresztül fejezték ki önmagukat, identitásukat és közösségüket.

Ebare (2008) következtetései az idő múlásával egyre egyértelműbbé váltak: a felhasználók által generált tartalom ma az egyik legfontosabb jelenség az online térben. A zenei fájlmegosztás, amely az mp3 formátum térnyerésével és az online zenei színterek fejlődésével jött létre, lehetővé tette az emberek számára, hogy aktívan részt vegyenek a zenei közösségek kialakításában. Az online jelenlét és a csoportok online ábrázolásának változásával azt látjuk, hogy a korábban szöveges információkat egyre inkább felváltják a közösségi hálózatok nyújtotta multimédiás lehetőségek. A zenék egyszerűen feltölthetők és megoszthatók online, a felhasználók pedig nem csak hallgathatják, hanem aktívan értékelhetik, kommentálhatják és megoszthatják tapasztalataikat a közösségi médián és a különböző platformokon.

3.2 Szortírozás

Az új és a régi médiaeszközök gyakran összefonódnak, így a régi zenehallgatási szokások újjáélednek az interneten. Például az mp3 fájlmeosztó hálózatokon a zenék osztályozására használt könyvtári rendszer jól szemlélteti, hogyan élnek tovább a hagyományos lemezgyűjtés szokásai a digitális térben. A zenegyűjtési, osztályozási vágy továbbra is megvan, csak a környezet változott. A lemezgyűjtés korában az emberek gyűjtöttek, katalogizáltak és meosztottak fizikai médiát, a digitális fájlok, lejátszási listák és az online könyvtárak ugyanazt a szerepet töltik be. Az online tér azonban nemcsak a régi szokások digitális folytatásának színtere, hanem új, korábban nem létező eszközöket is biztosít a zenei élmények meosztásához. A címkézés az ízlések és preferenciák online meosztásának egyik ilyen új módja, amely meglepő intenzitással változtatta meg a zenei műfajokról szóló diskurzus természetét. A címkék segítségével egy zenekar egyszerre több műfajra osztható fel, és ezek az egymást átfedő halmazok új módon képviselik a zenei identitást. Például egy bizonyos banda lehet egyszerre rock, pszichedelikus és kísérletező, attól függően, hogy a felhasználók milyen címkéket társítanak hozzá. Ez a folyamat demokratizálja a műfaji kategorizálást, mivel a címkézés már nem a zeneipar szakértőinek vagy zenészeinek kizárólagos privilégiuma, hanem minden felhasználó részt vehet benne, formálva ezzel a közösségi interpretációt és a zenei identitásformálást.

Az online tér tehát egyre inkább demokratizálja a zene világát, de ez a demokratizálódás gyakran konfliktusokkal jár együtt. Bár a címkézés lehetővé teszi, hogy mindenki hozzájáruljon a zene minősítéséhez és megbecsüléséhez, gyakran feszültséget és vitákat szül a közösségen belül. A különböző területek kommentátorai, kiadói és kritikusai között gyakran eltérnek a vélemények, és ezek az eltérő nézetek olykor heves vitákhoz vezetnek, különösen, ami a zene osztályozását és értelmezését illeti. A „tömegebölcsesség” utópiája gyakran valós konfliktusokban ölt testet, amelyek azt jelzik, hogy a zenei identitás nemcsak sokrétű, hanem gyakran vitatott is.

Így a digitális világ egyszerre hozott forradalmi változásokat és új kihívásokat a zenei életben. Az mp3 fájlmeosztás és a közösségi hálózatok fejlődésével a zene elérhetőbbé vált, a zenei közösségek nyitottabbá és globálisabbá váltak, de az új lehetőségek mellett új kérdések és kihívások is felmerültek. Az internet demokratizálta a hozzáférést, de megváltoztatta a zenei színtér határait, identitását és a közösségek közötti kapcsolatokat is. A zene már nem egyszerűen fogyasztói termék, hanem olyan társadalmi élmény, amelyet az egyének és a közösségek aktívan formálnak és alakítanak a digitális kor állandóan változó világában.

3.3 A Streaming platformok

A digitális zenehallgatás korszakában a tárolás és lejátszás terén tapasztalható átalakulás nemcsak a technológiai fejlődést jelenti, hanem az emberek zenei élményének újra fogalmazását is. Az elmúlt évtizedekben megváltozott a zenehallgatás módja és helye, a kazettáktól és CD-ktől a digitális tároló- és streaming platformokig, mint például a Spotify, az Apple Music és a YouTube Music. A fizikai médiához képest a digitális streaming nemcsak kényelmesebb hozzáférést biztosít, hanem azt is lehetővé teszi, hogy a felhasználók bármikor, bárhol élvezhessék kedvenc zenéiket. Ez az azonnali hozzáférés, amelyet a streaming platformok tettek lehetővé, alapjaiban változtatta meg a zene birtoklásának és élvezésének koncepcióját, és új szokásokat alakított ki a zenehallgatók körében.

Míg a streaming platformok számos előnyt kínálnak a felhasználóknak, például hozzáférést biztosítanak egy hatalmas zenei könyvtárhoz előfizetésen keresztül, ugyanakkor korlátozott hozzáférést biztosítanak a tartalomhoz. A felhasználók nem tudják teljes mértékben ellenőrizni a tárhelyet, mivel a zene fizikailag nincs jelen eszközeiken, és nem lehet teljes mértékben másolni vagy menteni offline használatra. Ily módon a felhasználók gyakorlatilag csak átmenetileg jutnak hozzá a tartalomhoz, ami alapvetően különbözik a korábbi zenefogyasztási módszerektől, amelyekben a zenét birtokolhatták. Ez a változás a zenei előadás jellegére is mélyebben hat, mivel a zenei élmény már nem feltétlenül kötődik egy konkrét fizikai formátumhoz. Míg a CD- vagy kazettás gyűjteményeknél a birtoklási élmény is fontos szerepet játszik, a digitális zenehallgatásnál egyre nagyobb hangsúlyt kap a valós idejű hozzáférés. Az a tény, hogy a hallgatók már nem birtokolják a zenét, a zenei tartalmak átmeneti elérhetőségét biztosító új típusú „kölcsonzési” modellként értelmezhető. A streaming platformok megjelenésével a zene tárolása és lejátszása külön vált, így a felhasználók új szerepeket kapnak a digitális térben. Ma a hallgatók nem csak passzív fogyasztók, hanem aktív „kurátorok”, akik saját lejátszási listákat készítenek, zenei preferenciáik alapján szervezik a tartalmakat, és ezek alapján állítanak össze független zenei „kiállításokat”. Az olyan platformok, mint a YouTube és a SoundCloud, lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy feltöltsék és megosszák saját tartalmaikat, közvetlen kapcsolatot teremtve a zeneszerzők és a hallgatók között.

3.4 A zene mindenkié és mindenhol

A kurátori szerep különösen fontos a közösségi hálózatokban, ahol a felhasználók ízlésük és preferenciáik alapján különböző csatornákat és lejátszási listákat hoznak létre, ezzel is megmutatva egyéni zenei világukat. A YouTube-on például létrehozhat saját csatornákat, a Spotify pedig olyan funkciókat kínál, amelyek lehetővé teszik a megosztott lejátszási listák

szerkesztését, ezáltal új szempontokat adva zenehallgatási élményhez. Így ezek a platformok nem csak zenelejátszó eszközként működnek, hanem elősegítik a közösségi élményeket is, miközben a felhasználók információmegosztáson és együttműködésen keresztül lépnek kapcsolatba egymással.

A felhőalapú tárolás megjelenése a zenehallgatás világára is jelentős hatással volt, mivel lehetővé tette a felhasználók számára, hogy bárhol és bármikor hozzáférjenek kedvenc zenéihez, amennyiben van internetkapcsolatuk. Ez a megoldás tovább csökkentette a házon belüli fizikai tárolás szükségességét, mivel a zenegyűjtemény folyamatosan választható és elérhetővé vált. A felhőalapú rendszerekkel a zenei tartalmak minden eddiginél jobban hozzáférhetőek, a diákok pedig egyszerűen frissíthetik és szerkeszthetik zenei gyűjteményeiket. Ugyanakkor az az érdekes, hogy újjáéledt a kereslet az olyan fizikai formátumok iránt, mint a bakelitlemezek és a kazetták. Ez a tendencia valószínűleg annak köszönhető, hogy sokan vonzódnak találják a fizikai média egyediségét és egyéniségét. A fizikai formátumok nemcsak a zene birtoklásának egy módját jelentik, hanem egyfajta személyes identitást is közvetítenek. Például a bakelitlemezek gyűjtése az egyediség és a személyes kapcsolat kifejezése, amely gyakran elveszettnek tűnik a felhőalapú tárolás digitális terében. A metaadatok egyre fontosabb szerepet játszanak a digitális platformokon, lehetővé téve a felhasználók számára, hogy rendszerezék és megosszák zenei preferenciáikat. A metaadatok nemcsak megkönnyítik a zene megtalálását, hanem különböző lejátszási listák és lejátszási listák létrehozását is lehetővé teszik, amelyek az Ön zenei ízlését tükrözik. A Spotify és más platformok valós idejű megosztási funkciói, például a közös lejátszási listák olyan interaktív élményt nyújtanak, amely lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy valós időben osszák meg zenei felfedezéseiket.

A metaadatok szerepe nemcsak megkönnyíti a zene megtalálását és rendszerezését, hanem az együttműködési és közösségi élmény részévé is válik. A megosztott lejátszási listák vagy a felhasználók által generált gyűjtemények révén a zenehallgatás több lesz, mint pusztán egyéni élmény, hanem olyan társadalmi eseménnyé, amely ösztönzi a zene felfedezését és interakcióját. A kurátori tevékenység tehát nemcsak az egyéni preferenciák bemutatása, hanem egyfajta kapcsolat a közösséggel.

Az okostelefonok megjelenése a zenehallgatási szokásokra is jelentős hatással volt. Az MP3-lejátszók, amelyek egykor a hordozható zenehallgatás elsődleges eszközei voltak, az okostelefonok megjelenésével fokozatosan kiszorultak a piacról. Az okostelefonok hordozhatóságának és a felhőben történő zenehallgatás támogatásának köszönhetően manapság a legelterjedtebb zenelejátszó eszközzé váltak, amely lehetővé teszi a felhasználók számára,

hogy folyamatosan hozzáférjenek zenei könyvtáraikhoz. Az okostelefonon történő zenehallgatás egyik jellemzője, hogy gyakran többfeladatos munkavégzés részeként történik, akár munka, akár utazás közben. Ennek eredményeként a zenehallgatás eltávolodik a hagyományos otthoni zenehallgatástól, és mindennapi háttérélménnyé válik. A technológiai fejlődés és a kulturális érzékenység kölcsönhatásának köszönhetően az okostelefonon történő zenehallgatás olyan új szokásokat hozott létre, amelyek a zenét a mindennapi élet állandó és elérhető részévé tették.

Mára a digitális zenehallgatás egy új korszakba lépett, amelyet a streaming platformok, a felhőalapú tárolás, a valós idejű megosztás és a hordozható eszközök terjedése határoznak meg. Ezek az új technológiák új dimenziókat adtak a zenehallgatási élményhez, és olyan lehetőségeket teremtettek, amelyek a zenét nem csak egyéni élménnyé, hanem társadalmi és kurátori tevékenységgé is tették.

A zenehallgatás ezen új formái nemcsak a technológia előnyeit használják ki, hanem megőrzik a hagyományos zenei élmény értékeit is. Miközben a fizikai formátumok iránti kereslet továbbra is fennáll, az online zene rugalmassága és együttműködése új társadalmi kultúrát hozott létre, amely metaadatok és valós idejű megosztás révén támogatja az új zenei felfedezéseket. A zenehallgatási élmény a digitális korszakban a technológia fejlődésével egyre változatosabbá válik. A zenehallgatás már nem csupán egyéni tevékenység, hanem egy közösségi esemény, amely az online platformokon keresztül válik élménnyé. A felhasználók alakítják saját zenei világukat, saját ízlésük szerint kurátorként lépnek fel, és metaadatokon keresztül csatlakoznak új zenei tartalmakhoz. A digitális technológia kényelmessé, rugalmassá és elérhetővé teszi a zenehallgatást, miközben fenntartja azt a fajta személyes és társadalmi kapcsolatot, amely gazdagítja a zenei élményt.

4. Módszertan

4.1 Az interjúalanyok bemutatása

A TheRockWave (Bauer Sz., 2024) egy fiatal, dinamikusan fejlődő rockzenekar, 2018 februárjában alakult Tolnán. Az együttes barátságból és a zene iránti közös szenvedélyből született, kezdetben csak hobbiként. A zenekar négy tagból áll: egy dobos, egy basszusgitáros, egy énekes/ritmusgitáros, valamint Szilárd, aki felváltva a szólógitáros és a ritmusgitáros aktív szerepét tölti be. A banda jelenleg új énekest keres, hogy még inkább a saját stílusukra koncentrálhassanak. Zenei repertoárjuk a klasszikus 70-es évek rockjától (pl. Dire Straits, Pink

Floyd, AC/DC) a modern rockig terjed, az elmúlt évben pedig igyekeztek saját dalokat írni. Szilárd elmondása szerint inspirációjuk elsősorban szüleik, barátaik zenei ízléséből származik, de az aktuális zenei irányzatok is nagy hatással vannak rájuk.

A zenekar fejlődésében fontos szerepet játszott a helyi közösség támogatása, különösen a tolnai MAG-Ház kulturális szervezet támogatása. Ennek a szervezetnek köszönhetik első koncertjüket is, amely alkalmat adott a bemutatkozásra a helyi közönségnek. Ez az első fellépés olyan sikeres volt, hogy azóta a csapat folyamatosan bővíti fellépéseinek kínálatát.

Különös figyelmet fordítanak online jelenlétükre, olyan kreatív és interaktív tartalmak megosztására a Facebookon és Instagramon, mint például a koncertdátumok és a kulisszák mögötti pillanatok. Különösen nagy hangsúlyt fektetnek az online tér problémáira, mivel ez a platform lehetőséget ad számukra, hogy kapcsolatban maradjanak rajongóikkal, és új közönséget érjenek el.

Pentagon (György A. M., 2024) A nyíregyházi Pentagon zenekar története a gimnáziumi éveikig nyúlik vissza, amikor a zenekar alkotó tagjainak barátsága kezdődött. Márton, a csapat szólógitárosa már ekkor is gitározott, és osztálytársaival együtt megalapította a későbbi együttes szellemiségét. A csoport jelenlegi formájában másfél-két éve létezik, de létrejöttét több éves próbálkozás előzte meg. A banda zenéje a klasszikus rock, a blues és a modern zenei elemek ötvözetére épül, kiegészítve a magyar populáris zene néhány hatásával. Zenei repertoárjukban olyan nevek szerepelnek, mint Elvis Presley, Jimi Hendrix, Red Hot Chili Peppers és az EDDA. Bár próbálnak saját dalokat írni, ezek közül eddig kevés készült el teljesen, mivel a zenekar a dalok fejlődésének természetes menetét részesítik előnyben.

Első jelentős fellépésük a Vidor Fesztiválon volt 2023-ban, ahol a pozitív kritikák megerősítették, hogy komolyan kell venni a zenélést. Azóta felléptek többek között Hajdúszoboszlón, és egyre több meghívást kapnak helyi és regionális rendezvényekre. Különleges szerepet töltenek be Nyíregyháza városának zenei életében, hiszen egyfajta nosztalgikus élményt adnak a közönségnek, fenntartva az érdeklődést a klasszikus rock iránt.

Az online jelenlétet illetően azonban kevésbé aktívak. Bár van Instagram-oldaluk, még nem kezdték el használni a modernebb platformokat, például a TikTok-ot. Ez korlátozza a csoport lehetőségeit, és arra ösztönzi őket, hogy hosszú távon erősebb online stratégiát dolgozzanak ki. A Pentagon együttes első, jelenleg még befejezésre váró különleges alkotása a Kertvégi Blues című dal. A szám spontán ötletként született egy nyári kerti parti alkalmával,

amikor a zenekar tagjai együtt muzsikáltak. A „Kertvégi Blues” a klasszikus rock és blues elemeire épül, a szövegek humorral és könnyedséggel mesélik el az ilyen összejövetelekre jellemző hétköznapi történeteket. Marton szerint a dal létrehozásának folyamata spontán és őszinte volt, ami tükrözi a csoport kreatív energiáját. A szám még nem került be a zenekar repertoárjába, de tervezik, hogy amint elkészül. A Kertvégi Blues a zenekar számára nem csak egy dal, hanem szimbolikus emlék is, amely barátságukat és alkotói szabadságukat jelképezi. A Pentagon tagjai alig várják, hogy a pálya végleges formáját öltse, és a nyilvánosság elé kerüljön. Úgy gondolják, hogy ez a dal nem csak a saját történetüket meséli el, hanem nosztalgia érzést is ébreszt mindenkiben, aki egyszer részt vett már ilyen kötetlen, baráti összejöveteleken.

Orff Űtőegyüttes (Sinkovics É., 2024). A három zenekar közül a leghosszabb múlttal rendelkező Orff Űtőegyüttes 1994-ben alakult Nagykanizsán. Évi, az interjúalany a harmadik-negyedik generáció tagjaként csatlakozott a csoporthoz, amely már működő és stabil formáció volt. Az együttes stílusa klasszikus alapokon nyugszik, de nyitottak a könnyűzenére, a jazzre és a filmzenére is. Például Liszt Ferenc és a Karib-tenger kalózái című filmek zenei feldolgozásai is szerepelnek a repertoárjukban. A csoport különlegessége a közösségben rejlik: a csoport tagjai nemcsak együtt játszanak, hanem baráti társaságként is működnek, ezzel megkönnyítve az új tagok csatlakozását. Zenei sokszínűségüknek és közösségi összetartásuknak köszönhetően kiemelt helyet foglalnak el Nagykanizsa kulturális életében, ahol rendszeresen fellépnek különböző városi és iskolai rendezvényeken.

Az online jelenlét terén azonban a hagyományosabb platformokra támaszkodnak, például a Facebookra és a YouTube-ra. Noha a YouTube-on néhány videójuk nagy népszerűségnek örvendett, az újabb közösségi médiafelületeken való megjelenésük még gyerekcipőben jár. Közönségük főként a közép- és idősebb generáció képviselőiből áll, ami szintén befolyásolja online tevékenységüket. Az Orff Űtőegyüttes számára a közösségépítés nem kizárólag a próbákon és fellépéseken alapul, hanem különböző táborok és közös programok szervezése révén is megvalósul. Ezáltal nem csak a zene, hanem a barátságok és a társasági élmények is dinamikusan fejlődnek.

4.2 Az interjúk strukturált elemzésének módszertana

Az interjúk elemzéséhez tartomelemzésen alapuló kvalitatív megközelítést alkalmaztam. Első lépésként átírtam és rendszereztem az interjúkat, hogy azonosítsam az olyan kulcsfontosságú témákat, mint a csoportok szerepe a helyi közösségben, az online jelenlét kihívásai és a szubkulturális közösségek dinamikája.

Az elemzés második szakaszában a tartalmakat tematikus kategóriákba soroltam, úgymint lokális, transzlokális és virtuális szinterek, valamint a közösségi kohézió és a kulturális identitás dimenzióiba. Az összehasonlító elemzés lehetővé tette a három csoport eltérő tapasztalatainak és fejlődési útjainak összehasonlítását, kiemelve a közös mintákat és az egyedi különbségeket. Elemzésem során különös figyelmet fordítottam az interjúalanyok narratíváira, hogy megértssem, hogyan látják magukat és közösségeiket a jelenetelméletek tükrében.

Az interjúk összehasonlító megközelítését az irodalmi felvezetésben ismertetett szintér-elméletek kontextusában végeztem el, amely magában foglalta Will Straw (1991) dinamikus szintér-fogalmát, valamint Bennett és Peterson (2004) lokális, transzlokális és virtuális szintér-típológiáját. Ezek a keretek segítették a zenekarok közösségi és kulturális jelentőségét szélesebb társadalmi kontextusba helyezni. A kutatás során az interjúk adataiból igyekeztem következtetéseket levonni a csoportok online és offline működéséről, különös tekintettel a közösség támogatására és a digitális kihívásokra. Ez a strukturált módszertan lehetőséget adott az interjúkban rejlő narratívák mélyreható feltárására és elméleti keretbe illesztésére.

4.3 Eredmények

Az egyes zenekarok helyi közösségekben betöltött szerepe és fejlődése:

Baráti kezdeményezésként 2018-ban alakult meg Tolnán a RockWave csoport, amely a helyi közösség és a MAG-Ház kulturális szervezet támogatásával egyre komolyabb projektté nőtte ki magát. Eleinte hobbiból zenéltek, családdal, barátokkal, de az első fellépésük a MAG-Ház szervezetében jelentős áttörést hozott számukra. Ez az esemény nemcsak ismertséget szerzett nekik, hanem lehetőséget teremtett arra is, hogy szorosabb kapcsolatot alakítsanak ki a helyi közösséggel, amely támogató közegként működött a zenekar számára. A rendszeres fellépések révén a helyi rendezvények folyamatosan növelik ismertségüket, és folyamatosan erősítik kapcsolataikat a közönséggel. A TheRockWave nemcsak Tolna kulturális értékét képviseli, hanem a közösségi kohézió fontos pillérévé is vált. Bauer Szilárd, a zenekar egyik alapító tagja hangsúlyozta, hogy szülővárosuk támogatása nélkül a zenekar nem érte volna el jelenlegi sikerét, hiszen mind a fellépési lehetőségek, mind az infrastrukturális támogatás kulcsfontosságú. A csoport fejlődése helyi szinten sem állt meg: egyre több transzlokális fellépési lehetőséghez jutnak, melynek során más városok közönsége előtt is bemutathatták műsorukat. Ezek az előadások kibővítették közönségüket, és lehetőséget adtak arra, hogy Tolnán túl is ismertebbé váljanak. Fejlődésük egyik kulcsa az volt, hogy elkezdtek írni saját dalaikat, egyedi hangzást adva nekik, ami megkülönböztette őket a legtöbb helyi rockbandától.

Amelyet kreatív módon szivárogtattak ki a közösségi oldalukra, egy kis dalfelvételi részlet véletlen szerű kikerülése volt. Ez a döntés nemcsak megerősítette zenei identitásukat, hanem új szintre emelte őket a zenei közösségben, mindig inspirációként szolgálva a helyi szintér többi fiataljának. Online jelenlétük növelése is segítheti őket szélesebb közönség elérésében. Kreatív tartalmaikkal, például interaktív bejegyzésekkel és szavazásokkal, rajongókat és új hallgatókat tudtak vonzani. Az online térben való aktív jelenlétük különösen fontos volt a fiatalabb generáció eléréséhez, akik számára a digitális platformok jelentik a fő kommunikációs csatornát. Összességében a TheRockWave fejlődéstörténete nemcsak egy fiatal zenekar sikerét mutatja be, hanem azt is, hogy egy helyi közösség támogatása, a zenei identitás kialakítása és az innovatív online jelenlét hogyan integrálhatja a country zenekart a helyszínek szélesebb hálózatába. A csoport példája arra ösztönözhet más közösségeket és csoportokat, hogy helyi gyökerekből táplálkozva és egyedi értékekből merítve országosan, sőt transzlokálisan is sikeresek legyenek.

A Pentagon zenekar Nyíregyházán alakult, és rövid időn belül meghatározó szerepet töltött be a helyi zenei közösségben. A Márton és barátai iskolai barátságra épülő csapata kezdetben kizárólag hobbi szinten működött. Az évek során a csoport fokozatosan fejlődött, a baráti összejöveteleken való zenéléstől a professzionálisabb fellépésekig. Első nagyobb fellépésükre a Vidor Fesztiválon került sor, ahol a közönség lelkesedése és a szervezők pozitív visszajelzései további lendületet adtak a csapatnak. Ez az esemény fontos mérföldkőnek bizonyult pályafutásukban, hiszen ezt követően tudatosabban keresték az új lehetőségeket, és többek között Hajdúszoboszlóra is hívták őket első nagy fellépésük után, ami már utal a transzlokális szintér alakulására. Míg a város zenei közössége iránti elkötelezettségük kiemelkedő, Márton a helyi zenei élet hanyatlását jelölte meg számukra problémaként. Nyíregyháza egykori pörgős zenei élete mára megcsappant, a városi támogatás hiánya pedig megnehezíti a fiatalabb zenekarok dolgát. Ennek ellenére a Pentagon zenekar továbbra is fontos szerepet tölt be, a klasszikus rockot és a modern elemeket ötvöző, vonzó programot kínálva a közönségnek. Ez a kombináció nem csak az idősebb generáció számára nyújt nosztalgikus élményt, hanem vonzza a fiatalabb generációt is, hidat képezve a különböző korosztályok között. Fejlődésük során a csoport nemcsak zenei teljesítményükre, hanem a közösségi kapcsolatokra is összpontosított. Márton és csapata részben helyi fellépéseken, részben személyes kapcsolatokon keresztül tudatosan építi a csoport közösségi bázisát. Online jelenlétük azonban korlátozott, így nem tudnak szélesebb közönséget elérni. Az interjúk alapján a Pentagon csoport felismerte, hogy a modern kommunikációs platformok nagyobb kihasználásával növelhetnék népszerűségüket. Ez az ügy csak időhiány miatt került háttérbe. A

Pentagon együttes különösen fontos szerepet játszik a helyi zenei élet fellendítésében. Inspirálják a fiatalabb generációt, és példát mutatnak arra, hogyan lehet hobbi szintű kezdeményezésekből kitartóan és szenvedéllyel professzionálisabb csoportot építeni. Így nemcsak közönségüket bővítik, hanem hozzájárulnak a város kulturális életének gazdagításához, fejlesztéséhez is. A zenekar fejlődési útja jól példázza, hogyan válhat egy baráti kezdeményezés a városi zenei közösség jelentős szereplőjévé. A Pentagon a nehézségek ellenére továbbra is a helyi zenei élet mozgatórugója, és erőfeszítései célja, hogy Nyíregyháza zenei élete újra felvirágozzon.

Az Orff Ütőegyüttes több mint harminc éves múlttal büszkélkedhet Nagykanizsán, így a helyi kulturális élet egyik pillérévé vált. A klasszikus zenére épülő repertoár mellett népszerű- és könnyűzenei átiratokkal is gazdagítják előadásaikat, ezzel is megszólítva a szélesebb közönséget. A csoport közösségre gyakorolt hatása különösen erős, számos helyi rendezvényen, iskolai rendezvényen és városi ünnepségen vesznek részt, erősítve a helyi identitást és a közösséghez fűződő kötődéseket. Sinkovics Éva szerint a zenekar többgenerációs összeállítása lehetővé teszi az élmények és értékek átadását, ami nemcsak a zenei repertoár gazdagításában, hanem a közösségépítésben is kulcsfontosságú. A zenekar fejlődése a közösségi összefogáson alapul, ahol fontos szerepet kap a barátság, a közös élmények, és a modern zenei elemek integrálásával igyekeznek fiatalabb közönséget vonzani.

A csoport tevékenysége a hagyomány és az innováció egyedülálló kombinációját képviseli. A klasszikus és a kortárs elemek harmonikus ötvözésével olyan zenét alkotnak, amely egyszerre tiszteleg a múlt előtt és megfelel a jelen kihívásainak. Repertoárjukon Liszt Ferenc művei, olyan filmzenék, mint a Karib-tenger kalózzai főcímdal és egyéb könnyűzenei feldolgozások szerepelnek, amelyek különleges hangulatot adnak előadásuknak. A csoport nemcsak zenei, hanem társadalmi szerepet is játszik. Nyilvános rendezvényeken való jelenlétük elősegíti a városlakók egységét és hidat képez a generációk között. Ez különösen fontos, hiszen az Orff Ütőegyüttes Nagykanizsa társasági életének egyik meghatározó szereplője, amelyet rendszeres fellépéseikkel és zenei táborok szervezésével erősítenek. A táborok nemcsak szakmai fejlődést biztosítanak, hanem teret adnak a barátságok és kapcsolatok kiépítésére is, ami tovább növeli a csoportkohéziót.

Az online jelenlétet tekintve a csoport elsősorban a Facebookot és a YouTube-ot használja, ahol a fellépéseikről készült videók is elérhetők. Bár közösségi média tevékenységük nem túl kiterjedt, a csoport tagjai felismerik az online jelenlét fontosságát, és nyitottak a fejlesztésre ezen a területen. A fiatalabb közönség eléréséhez érdemes lenne olyan platformokat

használni, mint az Instagram és a TikTok, amelyek közvetlenebb interakciót tesznek lehetővé a közönséggel. Az Orff Ütőegyüttes példája annak, hogyan lehet egy zenekar társadalmi és kulturális értékeket egyaránt képviselő intézmény. A több évtizedes tapasztalat és az új generációk integrációja biztosítja a folyamatos megújulást, miközben a csoport a helyi közösség szerves része marad. Ez a kettősség teszi őket nemcsak Nagykanizsa, hanem az egész régió zenei és kulturális életének kiemelkedő szereplőivé.

4.4 Az online jelenlét és kihívásai

Az online jelenlét jelentősége manapság rendkívül fontos, különösen a zenei közösségek számára, mivel ez az egyik leghatékonyabb eszköz az ismertség növelésére és a közönséggel való kapcsolattartásra. Az interjúkban résztvevő három zenekar – TheRockWave, Pentagon és Orff Ütőegyüttes – különböző stratégiákat és eszközöket alkalmaz online jelenlétének kiterjesztésére, ami eltérő eredményekhez és kihívásokhoz vezet.

A TheRockWave online jelenléte különösen aktív és interaktív, amely főként a fiatal közönség megszólítására és a közösségi média kreatív használatára fókuszál. Fő platformjaik a Facebook és az Instagram, ahol koncertdátumokat, próbák kulisszatitkait, interaktív játékokat osztanak meg. Az egyik ilyen játék például egy próbateremben forgatott videó volt, ahol a rajongóknak rejtett nyomok segítségével kellett a következő fellépés dátumát kitalálniuk. Ez nemcsak aktivitást váltott ki, hanem megerősítette a zenekar és a rajongók közötti kapcsolatot. Kihívásaik közé tartozik, hogy a kezdetekben alacsony követőszámuk miatt nehéz volt elérniük a közönséget. Kreatív és költséghatékony megoldásokra volt szükségük, mint például kulisszák mögötti tartalmak, szavazások és interaktív kiadványok. Bár sikerült egy stabil rajongóbázist kiépíteniük, a folyamatos tartalomkészítés és az olyan új platformok használata, mint például TikTok vagy YouTube, további fejlesztéseket igényel.

A Pentagon zenekar kevésbé aktív az online térben, ami hátrányos helyzetbe hozza őket a közönségük bővítésében. Bár rendelkeznek Instagram-oldallal, azt nem használják rendszeresen, és nincs egy átfogó online stratégiájuk. Ennek oka egyrészt az, hogy a zenekar tagjai nem fordítanak elég időt és figyelmet erre a területre, másrészt pedig az, hogy az online jelenlét fejlesztése nem volt számukra elsődleges. A korlátozott online tevékenység egyik fő problémája, hogy ismertségük és elérésük nem tud jelentősen növekedni, mert nem használják ki az olyan modern platformok nyújtotta lehetőségeket, mint a TikTok vagy a YouTube. Ennek eredményeként az új rajongók megtalálása és a zenekar profiljának növelése lassabb folyamat lesz számukra. Az online hátrányokat részben ellensúlyozza a helyi közösségek és támogatóik segítsége, de ez hosszú távon nem helyettesítheti a professzionális online jelenlétet.

Az Orff Ütőegyüttes elsősorban a Facebookot és a YouTube-ot használja online jelenlétének építésére, de dokumentálási és archiválási funkciókat is ellátnak itt. A zenekar irányítói egy idősebb generációhoz tartoznak, ami miatt kevésbé nyitottak az új platformok, például az Instagram vagy a TikTok használatára. A YouTube-on található videók jó nézettséget kapnak, de az elköteleződés és az új közönség elérése itt is korlátozott. Online jelenlétükkel szemben a legnagyobb kihívást a közönségük demográfiai jellemzői jelentik. Főleg középkorú és idősebb rajongói vannak, akik nem aktívak az interneten. Ez különösen a Covid-19 járvány idején jelentett gondot, amikor a próbák és a fellépések lehetetlenné váltak, és az online jelenlét sem pótolhatta a személyes kapcsolatot.

4.5 Átfogó különbségek és hasonlóságok

Az általam vizsgált három zenekar online jelenléte számos ponton eltér egymástól. A TheRockWave kezdeményező és innovatív megközelítést alkalmaz, míg a Pentagon és az Orff Ütőegyüttes visszafogottabb stratégiát követ. Mindhárom zenekar esetében kulcstényező az, hogy az online tevékenység milyen mértékben járulhat hozzá teljesítményükhöz, közönségkapcsolataikhoz és elismertségükhöz. Az online jelenlét kialakításának egyik legnagyobb akadálya az idő és az erőforrások hiánya, a technológiai kompetenciák fejlesztésének szükségessége és a közönség demográfiai jellemzőihez való alkalmazkodás. Mindhárom zenekar számára érdemes lenne bevezetni az olyan új platformok használatát, mint a TikTok vagy a YouTube Shorts, amelyek különösen hatékonyak lehetnek a fiatalabb közönség megszólításában.

Lehetséges megoldások

- Rendszeres frissítése és változatossá tétele az online tartalmaknak, például a kulisszák mögötti videók, a zenei próbák részletei vagy történetek, hogy jobban leköthesse közönséget. Ez nemcsak a meglévő követőket tartja aktívan, hanem új potenciális hallgatókat is bevonhat.
- Célzott közösségi média kampányokat indítása a fiatal közönség vonzására kreatív vizuális tartalom és trendek alapján. Ilyenek lehetnek például a TikTok kihívásai vagy az Instagram történetekben végzett szavazások, amelyek kifejezetten a fiatalabb generáció figyelmét célozzák.
- Interaktív eszközök használata, amelyek növelik a közönség elköteleződését, például szavazások, élő közvetítések vagy a színpalak mögötti csoportos megosztás. Ezek a megoldások lehetőséget adnak a hallgatóknak, hogy közvetlenül érintkezzenek a csoporttal.

- Együttműködő online események szervezése, például virtuális fesztiválok vagy zenekari fellépések, amelyek összehozzák a helyi és a transzlokális közönséget. Az ilyen rendezvények különösen fontosak lehetnek a kisebb regionális csoportok számára, mivel elősegítik a szélesebb körű láthatóságot.

Az online jelenlét fejlesztése minden zenekar számára új lehetőségeket teremtene, különösen a virtuális és transzlokális közönségek elérésében, miközben a lokális kapcsolatok fenntartását is elősegíthetné. Az egyensúly megtalálása az offline és online aktivitás között kulcsfontosságú a hosszú távú siker érdekében.

5. Következtetések

A kutatásom során három zenekar, a TheRockWave, a Pentagon, és az Orff Ütőegyüttes példáján keresztül vizsgáltam a színtéri zenei közösségek helyi és transzlokális szerepét, az online jelenlét kihívásait, valamint a kulturális és társadalmi vonatkozásait. Az elemzés eredményeként több olyan fontos következtetés született, amelyek teljesebb képet nyújtanak a helyi szubkulturális közösségek működéséről és fejlődési lehetőségeiről.

A helyi támogatás meghatározó szerepe

A kutatás egyik legkiemelkedőbb tanulsága az, hogy a helyi közösségek támogatása alapvető fontosságú a zenekarok fejlődése szempontjából. A TheRockWave példája jól mutatja, hogy a Tolna városában működő MAG-Ház kulturális szervezet segítségével a zenekar nem érte volna el jelenlegi sikereit. Az első fellépések lehetőségét, a próbaterem biztosítását és a helyi közönség támogatását mind a közösségi hálózatok tették lehetővé. Ehhez hasonlóan a Pentagon esetében a nyíregyházi közösség és helyi támogatók, például Kazár Pál szakmai mentorálása jelentett kulcsfontosságú alapot a zenekar fejlődéséhez.

Az Orff Ütőegyüttes története viszont arra is rávilágít, hogy egy több évtizede fennálló formációnak elengedhetetlen az állandó helyi jelenlét. Az együttes rendszeresen részt vesz városi rendezvényeken, kulturális eseményeken melyek során folyamatosan tartja a kapcsolatot a helyi közönséggel. Ezek a rendezvények nemcsak a zenekar ismertségét növelik, hanem a város kulturális életének is szerves részét képezik.

Az online jelenlét eltérő kihasználtsága és korlátjai

Az online jelenlét szerepe a zenei közösségek fejlődésében jelentős, azonban a kutatás rámutatott, hogy az online kommunikáció kihasználtsága jelentősen eltér a különböző zenekarok esetében. A TheRockWave kreatív és interaktív stratégiákkal (pl. közösségi

szavazások, rejtélyes posztok) sikeresen erős rajongói tábor épített ki a Facebookon és az Instagramon. Jelenlétük aktív, ami hozzájárult ahhoz, hogy transzlokális szinten is egyre ismertebbé váljanak.

Ezzel szemben a Pentagon online aktivitása jelentősen korlátozott. Bár a zenekar rendelkezik Instagram-profillal, nem fordítanak kellő figyelmet a rendszeres tartalomkészítésre és a modern platformok, például a TikTok kihasználására. Ez a hozzáállás hosszú távon akadályozhatja a zenekar szélesebb körű ismertségének elérését.

Az Orff Űtőegyüttes esete különösen jó példa azokra a kihívásokra, amelyekkel a hagyományosabb megközelítést alkalmazó zenekarok szembesülnek az online térben.

Bár jelen vannak a Facebookon és a YouTube-on, tartalmaik inkább a középkorú és idősebb közönséget célozzák, ami korlátozza az újabb generációk elérését. Ez rávilágít arra, hogy a digitális platformokon való aktivitás nemcsak eszköz, hanem generációs kérdés is.

A színtéri közösségek rugalmassága és sokszínűsége

A kutatás alátámasztja, hogy a színtéri közösségek nem homogének; különböző formákban jelennek meg, és eltérő szerepeket töltenek be. A TheRockWave példája a transzlokális színterek dinamikáját mutatja, ahol a helyi és nem helyi fellépések összekapcsolódnak, és a zenekar identitása folyamatosan bővül. A Pentagon esetében inkább egy helyi, nosztalgikus irányultság figyelhető meg, amely a klasszikus rockot népszerűsíti a fiatalabb generációk körében. Az Orff Űtőegyüttes eklektikus repertoárja pedig azt bizonyítja, hogy a lokális színterek is képesek alkalmazkodni a változó igényekhez, miközben megőrzik hagyományaikat.

Kulturális és társadalmi hatások

A kutatás rávilágított arra, hogy a zenekarok nem csupán szórakoztatási célt szolgálnak, hanem aktívan hozzájárulnak a társadalmi kohézióhoz és a kulturális identitás fenntartásához. A TheRockWave esetében a helyi közösség összetartása és a fiatal zenekari tagok támogatása társadalmi szempontból is pozitív hatású. A Pentagon zenéje nosztalgikus élményt nyújt a közönségnek, ami erősíti a generációk közötti kapcsolatot. Az Orff Űtőegyüttes pedig a klasszikus zenei hagyományok megőrzésével nemcsak kulturális értéket képvisel, hanem a városi identitást is erősíti.

A kutatás eredményei alapján egyértelmű, hogy a zenekarok számára kihívást jelent az egyensúly fenntartása a globális és lokális hatások között. Míg a TheRockWave sikeresen

használja ki a transzlokális lehetőségeket, addig az Orff Ütőegyüttes inkább a lokális közösség igényeire összpontosít. A Pentagon helyzete a kettő között helyezkedik el, de az online térben való aktivitásuk korlátozottsága akadályozza őket abban, hogy szélesebb körben ismertek legyenek.

Javaslatok a helyi szubkulturális közösségek támogatására és az online jelenlét fejlesztésére:

1. Multiplatform jelenlét kiépítése

Nagyon fontos, hogy a zenekarok több platformon is jelen legyenek, például a Facebookon, az Instagramon, a YouTube-on és a TikTokon. Az interaktív és vizuálisan vonzó tartalmak (pl. koncertfelvételek, kulisszák mögötti felvételek, videoklipek) rendszeres megosztása növelheti az érdeklődést, különösen a fiatalabb generációk körében.

2. Professzionális arculat kialakítása

Az professzionális megjelenés az online felületeken növeli a zenekarok hitelességét. Fontos egy egységes vizuális identitás kialakítása, például logó, színvilág és következetes kommunikációs stílus. Emellett érdemes egy modern, könnyen áttekinthető weboldalt is elindítani, amelyen a zenekarról kap tájékozódást, koncertnaptár és elérhetőség is található.

3. Közösségépítés erősítése

A közösségi média platformokat nem csak tartalmak közlésre, hanem aktív interakcióra is használni kell. Például szavazások indítása, játékok vagy nyereményjátékok szervezése, illetve élő bejelentkezések segíthetnek a közönségkapcsolat erősítésében. Az ilyen tevékenységek bevonják a rajongókat a zenekar életébe, és növelhetik a lojalitást.

4. Tartalomgyártási készségek fejlesztése

Érdemes lenne a zenekarok tagjainak képzéseket biztosítani tartalomkészítés, videószerkesztés vagy social media menedzsment területén. Ezáltal hatékonyabban tudják majd kihasználni az online tér lehetőségeit, és csökkenthetik a külső segítség iránti igényt.

5. Hirdetési kampányok és célzott marketing

Az online platformokon megjelenő fizetett hirdetések segíthetnek elérni a célközösséget. A hatékony kampányok indításához különösen fontos, hogy a zenekarok ismerjék célcsoportjukat (pl. korosztály, zenei érdeklődési kör). A hirdetések révén gyorsabban növelhetik a követőik számát és elérhetőségüket.

6. Online események és élő közvetítések szervezése

Az élő streamelések népszerűsítése szintén hatékony eszköz lehet. Például próbák, kisebb koncertek vagy interjúk élő közvetítése lehetőséget teremt arra, hogy a zenekar kapcsolatot teremtsen a távoli közönséggel is.

7. Digitális zenei platformok kihasználása

A zenekaroknak érdemes jelen lenniük olyan streaming platformokon, mint a Spotify vagy az Apple Music. Ezekon a platformokon történő megjelenés nemcsak új hallgatók elérését teszi lehetővé, hanem bevételi forrást is jelenthet.

8. Lokális és nemzetközi közönségre szabott tartalmak

Az online jelenlét során érdemes megfontolni, hogy a tartalom egyaránt szóljon a helyi közönséghez és a nemzetközi hallgatósághoz is. Ez például többnyelvű posztok vagy nemzetközi események promóciójával érhető el.

Az interjúalanyok zenekarainak tevékenységében a színtér-elméletek több dimenziója (lokális, transzlokális, virtuális) is azonosítható. A lokális színtér, amely földrajzi helyekhez kötődik, jól illik az Orff Ütőegyüttes működéséhez. A zenekar több évtizede meghatározó szereplője Nagykanizsa kulturális életének, ahol helyi eseményeken, iskolai rendezvényeken vesz részt. Ez összhangban áll Bennett és Peterson (2004) lokális színterekre vonatkozó elméletével, amely a közös földrajzi identitás szerepét hangsúlyozza.

A TheRockWave tevékenységében a transzlokális színtér látható, amely Tolnáról indult, de idővel kibővült a közeli városokban és transzlokális helyszíneken való fellépésekkel is. Ez a közösségi hálózatok és támogatói körök bővítésére utal, amit a színtér-elmélet egyik alapvető jellemzőjeként írnak le.

A virtuális színtér dimenziója továbbra is vegyes eredményeket mutat. A TheRockWave és a Pentagon között jelentős eltérés van: míg a TheRockWave több sikerrel használja a közösségi médiát (Facebook, Instagram), tartalmat kínálva rajongóinak, addig a Pentagon csak minimális online jelenléttel rendelkezik. Az Orff Ütőegyüttes hagyományosabb online stratégiát követ, amely kevésbé hatékonyan vonzza az új közönség. A virtuális színtér rugalmasságát a TheRockWave online stratégiája jól demonstrálja, amely erősíti közösségi jelenlétüket és rajongói bázisukat.

A színtér-elméletek gyakorlati alkalmazásából jól kivehető, hogy az egyes színtérdimenziók átfedhetik egymást. Például a TheRockWave lokális támogatással indult, de transzlokális és virtuális színtér közé fejlődött, míg az Orff Űtőegyüttes szinte kizárólag lokális kontextusban maradt aktív. Ez alátámasztja a színtér-elmélet rugalmasságát, amely lehetőséget ad a közösségek adaptációjának és bővülésének az offline és online térben. Ezért az elméletek alkalmazhatósága különösen hasznos a különböző kulturális, társadalmi és technológiai kontextusban működő zenekarok megértéséhez.

A színtéri zenei közösségek mind lokálisan, mind transzlokálisan mély társadalmi és kulturális hatással bírnak. Társadalmi szempontból ezek a közösségek összetartó erőt jelentenek, főként kisebb városokban, ahol a kulturális események gyakran korlátozottak. Az Orff Űtőegyüttes például generációk közötti szolidaritást teremtett Nagykanizsán, és olyan rendezvényeket szervezett, amelyeken nemcsak zenészek, hanem családok és barátok is részt vettek. Az ilyen közösségépítés nélkülözhetetlen lehet a fiatalok számára, akik így alternatív társas környezetet találhatnak, csökkentve az elszigetelődés és a háttérbe szorulás veszélyét. A kulturális hatás a színtéri közösségek sokszínűségében érhető tetten. A TheRockWave és a Pentagon zenekarok klasszikus rock iránti elkötelezettsége nemcsak a zenei hagyományok megőrzését szolgálja, hanem vonzóvá teszi a műfajt az új generációk számára is. A saját dalok pedig a modern zenei innovációk lehetőségét demonstrálják, míg a műfajok keveredése hidat képez a klasszikus és modern zenei irányzatok között. Az Orff Űtőegyüttes repertoárjában a klasszikus és populáris zene ötvözete a kulturális nyitottságot és a műfaji kompatibilitást hangsúlyozza, így a zene széles skáláját teszi elérhetőbbé a közönség számára. Emellett a zenei színterek lehetőséget adnak a kulturális identitás kifejezésére és megőrzésére. Egy olyan helyi zenekar sikerei, mint például a TheRockWave tolnai kapcsolódásai, erősíti a közösség büszkeségét és kulturális identitását. Ráadásul, az online jelenlét révén a transzlokális színterek globális kapcsolódást is biztosítanak, lehetőséget adva a helyi kultúrák nemzetközi bemutatására és a kulturális sokszínűség terjesztésére. Ily módon a színtéri és zenei közösségek a helyi identitás erősítését szolgálják, miközben hozzájárulnak a globális kulturális párbeszédhez.

6. Irodalomjegyzék

Bennett A., 2005. Szubkultúrák vagy neo-törzsek? A fiatalok, a stílus és a zenei ízlés közötti kapcsolat újragondolása. Replika 53, 127–143.

Ebare S., 2008. Digitális zene és szubkultúra: fájlcsereélők és stíluscsereélők. Replika, 65, 177-199.

Greener T. - Hollands R., 2008. Túl a szubkultúrán és posztsubkultúrán? A virtuális psytrance esete. Replika, 64-65, 193-216.

Kacsuk Z., 2005. Szubkultúrák, posztsubkultúrák és neo-törzsek. A (látványos) ifjúsági (szub)kultúrák brit kutatásának legújabb hulláma. Replika 53, 91–110.

Kodáj D., 2001. ...És nem is kell hozzá zene. Replika 44, 231-257.

Perhócs P., 2018. Zenei közösségek, média és technológia. Replika 108-109, 323-327.

Peterson, R. A. - Bennett A., 2004. Music Scenes: Local, Translocal and Virtual. Nashville: Vanderbilt University Press.

Rácz J., 1990. A '80-as évek ifjúsági szubkultúrái Magyarországon. Budapest: Scientia Humana.

Redhead S., 1997. Subculture to Clubcultures: An Introduction to Popular Cultural Studies. Oxford: Blackwell Publishers.

Straw W., 1991. Systems of articulation, logics of change: communities and scenes in popular music. Oxfordshire: Taylor & Francis Group

Thornton S., 1995. Club Cultures: Music, Media, and Subcultural Capital. Cambridge: Polity Press.

Tófalvy T., 2017. Túl a szubkultúrán, és vissza. Populáris zenei színterek, műfajok és az internet. Miskolc: Műút-könyvek

Tófalvy T. - Kacsuk Z. - Vályi G., 2011. Zenei hálózatok. Zene, műfajok és közösségek az online hálózatok és az átalakuló zeneipar korában. Budapest: L'Harmattan.

Tófalvy T., 2012. Új korszak a digitális zenelejátszásban: miközben egy kicsit nem néztünk oda, teljesen átalakult az mp3-lejátszók piaca. Zenei Hálózatok Blog, Elérhető: http://zeneihalozatok.blog.hu/2012/11/29/uj_korszak_a_digitalis_zenelejatszasban.

Vályi G., 2005. Zene, technológia, hatalom. A rögzített zene kritikai kutatása. Replika 49, 27-44.

Bauer Sz., 2024. Interjú Bauer Szilárddal TheRockWave zenekar szólógitáros-ritmusgitárosával. Interjúztató Bolyog Norbert. Budapest, november 28.

György A. M., 2024. Interjú György Albert Mártonnal a Pentagon zenekar szólógitárosával. Interjúztató Bolyog Norbert. Budapest, november 28.

Sinkovics É., 2024. Interjú Sinkovics Évával az Orff Ütőegyüttes egyik tagjával. Interjúztató Bolyog Norbert. Budapest, november 29.

6.1 Mellékletek

Interjú kérdések

- Mondj pár szót magadról és a zenekarodról.
- Hogy alakultatok meg? Minek a hatására és hogy zajlott ez?
- Van olyan konkrét színtér, amely inspirálta a zenéteket és mit játszottok?
- Saját dalokat is előadtok, vagy még nem vágtatok bele a dalírásba és csak feldolgozásokat játszottok?
- Mikor jött az első fellépés? Milyen problémákba ütköztetek és milyen következtetéseket vonatok le?
- Hogyan érzed, milyen hatást gyakorolt a zenekarodra a helyi színtér, amelyben először megjelentetek?
- Hogyan éltétek meg a helyi színtér támogatását a karrieretek kezdetén? Mennyire érzitek ennek hatását a mai napig?
- Milyen online platformokon van jelen a zenekarod, és hogyan használjátok ezeket a hallgatóikkal való kapcsolattartásra?

- Az online térben milyen a megjelenéseket? Hogy használjátok ki a szociális médiát?
- A közösségi média milyen mértékben segíti a zenekarotok ismertségének növekedését és új rajongók elérését?
- Milyen típusú tartalmakkal próbáljátok meg fenntartani a közönségeteket az online térben?
- Milyen kihívásokkal szembesültetek az online térben való megjelenés során, és hogyan sikerült ezeket megoldani?
- Hogyan kezelitek a rajongói visszajelzéseket az online térben? Befolyásolják ezek a zenei irányvonalatokat vagy döntéseiteket?
- Milyen terveitek vannak a jövőre nézve? Hogyan tovább?

NYILATKOZAT

Alulírott Bolyag Norbert büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerzés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2024 év 12 hónap 08 nap

Bolyag Norbert

hallgató aláírása